

Sygn. akt: I Ns 640/17

POSTANOWIENIE

Dnia 24 kwietnia 2019 r.

Sąd Rejonowy w Zawierciu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Katarzyna Bętkowska

Protokolant: sekretarz sądowy Monika Miśkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 16 kwietnia 2019 r. w Zawierciu na rozprawie

sprawy z wniosku **M. K.**

z udziałem **T. K. (1), A. K., T. S., K. K. (1)**

o stwierdzenie nabycia praw do spadku

postanawia:

1. stwierdza, że spadek po **W. K. (1) (synu P. i A.)**, zmarłym dnia 25 maja 1995r. w P., ostatnio stale zamieszkałym w P. na podstawie ustawy nabyli;

- żona W. K. (2) zd. J. (córka A. i W.) w 4/16 (czterech szesnastych) częściach,

- córka T. S. zd. K. (córka W. i W.) w 3/16 (trzy szesnaście szesnaście) częściach,

- syn T. K. (1) (syn W. i W.) w 3/16 (trzy szesnaście szesnaście) częściach,

- syn A. K. (syn W. i W.) w 3/16 (trzy szesnaście szesnaście) częściach,

- syn W. K. (1) (syn W. i W.) zmarły dnia 20 czerwca 2015r. w 3/16 (trzy szesnaście szesnaście) częściach, w tym również udział w gospodarstwie rolnym,

2. stwierdza, że spadek po **W. K. (2) zd. J. (córce A. i W.)**, zmarłej dnia 15 czerwca 2011r. w P., ostatnio stale zamieszkałej w P., na podstawie testamentu notarialnego z dnia 14 marca 2002r. Rep A nr 861/2002 sporządzonego przed notariuszem K. M. (1) w Kancelarii Notarialnej w S., otwartym i ogłoszonym w Sądzie Rejonowym w Zawierciu w dniu 17 października 2017r. nabyli jej syn W. K. (1) i synowa E. K. zd. S. (córkę E. i S.) po 1/2 (jedna druga) części każde z nich;

3. stwierdza, że spadek po **E. K. zd. S. (córce E. i S.)**, zmarłej dnia 23 kwietnia 2013r. w B., ostatnio stale zamieszkałej w P., na podstawie ustawy nabyli:

- mąż W. K. (1) (syn W. i W.) zmarły dnia 20 czerwca 2015r.,

- syn M. K. (syn W. i E.),

- córka K. K. (1) (córka W. i E.) po 1/3 (jedna trzecia) część każda z tych osób, z tym że nabycie spadku nastąpiło z dobrodziejstwem inwentarza,

4. stwierdza, że spadek po **W. K. (1) (synu W. i W.)**, zmarłym dnia 20 czerwca 2015r. w B., ostatnio stale zamieszkałym w P., na podstawie ustawy nabyły jego dzieci: M. K. i K. K. (1) po 1/2 (jedna druga) części każda z tych osób,
5. oddalić wnioski stron o zasądzenie kosztów postępowania, ustalając tym samym, że każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt I Ns 640/17

UZASADNIENIE

Wnioskodawca M. K. dnia 4 sierpnia 2017r. wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po **W. K. (1) zmarłym dnia 25 maja 1995r. w P.** i tam ostatnio stale zamieszkałym na podstawie ustawy przez żonę W. K. (2) w 1/4 części oraz dzieci: córkę T. S., syna T. K. (1), syna A. K., syna W. K. (1) po 3/16 częściach. Nadto wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po W. K. (1) zmarłej dnia 15 czerwca 2011r. w P. i stwierdzenia, że spadek nabył jej syn W. K. (1) i synowa E. K. w całości na podstawie testamentu. Spadkodawczyni na mocy paragrafu 2 testamentu tytułem zapisu zobowiązała W. K. (1) i E. K. do ustanowienia dożywotniego bezpłatnego użytkowania 1/4 części nieruchomości położonej w P. przy ul. 21 stycznia 337, którego wykonanie będzie ograniczać się do dwóch izb w budynku piętrowym położonym na parterem na rzecz syna A. K.. Wnioskodawca wniósł również o stwierdzenie nabycia spadku po E. K. i W. K. (1) na podstawie ustawy.

Na uzasadnienie podał, że W. K. (1) zmarłym dnia 25 maja 1995r. w P., gdzie stale ostatnio mieszkał. W skład spadku wchodzi nieruchomość gruntowa przy ul. 21 stycznia 337 w P. oraz gospodarstwo rolne o powierzchni 3,1820 ha, będąca współwłasności spadkodawcy i jego żony. Spadkobiercy nabyli spadek poprzez upływ czasu. Wskazał, że W. K. (2) żona spadkodawcy jako jedyna spełnia wymogi do dziedziczenia gospodarstwa rolnego położonego w P., bowiem w chwili otwarcia spadku zamieszkiwała ze spadkodawcą, stale pracowała przy produkcji rolnej za życia spadkodawcy. Praca ta miała charakter stały. Pozostali spadkobiercy nie uczestniczyli w pracach i nie interesowali się gospodarstwem rolnym / k.2-11/.

W odpowiedzi na wniosek **uczestnik T. K. (1)** nie zgodził się z żądaniem wniosku, w tym zakresie, że w skład spadku po ojcu wchodziło gospodarstwo rolne. W skład spadku jego zdaniem wchodziła nieruchomość rolna, ale nie stanowiła ona, ani nie może stanowić nieruchomości, która mogłaby być wykorzystywana na prowadzenie działalności rolniczej, w zakresie produkcji rolnej i zwierzęcej nie wyłączając produkcji sadowniczej i rybnej. Nadto jego zdaniem ani żona spadkodawcy W. K. (2) ani żaden ze spadkobierców ustawowych nie spełnia wymóg do dziedziczenia gospodarstwa rolnego określonego w art. 1059 k.c. /k. 42-44/, albowiem nie pracowali oni nigdy przy produkcji rolnej ani nie mają odpowiedniego przygotowania zawodowego do prowadzenia produkcji rolnej.

Uczestnicy A. K. i T. S. w dniu 24 września 2018r. wnieśli o stwierdzenie nabycia spadku po W. K. (1) na podstawie ustawy z pominięciem przepisów w przedmiocie dziedziczenia gospodarstwa rolnego wskazując, że w skład spadku nie wchodziło gospodarstwo rolne oraz że żaden ze spadkobierców nie miał uprawnień do dziedziczenia gospodarstwa rolnego /k. 114-115 i k. 116-117/.

Wnioskodawca w dniu 10 września 2018r. zmodyfikował swój wniosek w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po W. K. (1) w ten sposób, że wchodzące do spadku gospodarstwo rolne nabyła w całości jego żona W. K. (1) /k. 15/.

Strony podtrzymały swoje stanowisko w toku postępowania.

Sąd ustalił:

Spadkodawca W. K. (1) zmarł 25 maja 1995r. w P., gdzie ostatnio stale mieszkał.

dowód:

- odpis skróconego aktu zgonu USC w M. z 31.05.2017r. (k. 14)

W. K. (1) i jego żona W. K. (2) w czasie trwania związku małżeńskiego nabyli zabudowaną nieruchomość gruntową położoną przy ul. 21 stycznia 337 w P. oraz nieruchomość składającą się z działki gruntu o numerze ewidencyjnym: 124 – arkusz mapy 2 o łącznej powierzchni 4.2224 ha na podstawie Aktu Własności Ziemi z dnia 20 listopada 1973r. nr RG.ON- (...). Uczestnicy postępowania nie podzielili się formalnie majątkiem spadkowym.

dowód:

- wypis z rejestru gruntów z dnia 15.04.2014r. k 25, Akt własności Z. Nr RG.ON- (...). z dnia 20.11.1973 k 48

W chwili śmierci spadkodawca pozostawał w związku małżeńskim z W. K. (2), która zmarła w dniu 15 czerwca 2011r. w P.. Z tego związku małżeńskiego miał czwórkę dzieci, to jest: T. S., T. K. (1), A. K., W. K. (1). Żaden z jego spadkobierców ustawowych nie składał oświadczenia o przyjęciu bądź o odrzuceniu spadku po zmarłym. Zstępni spadkodawcy nie zostali uznani za niegodnych dziedziczenia, ani nie zawarli ze spadkodawczynią umowy o zrzeczenie się dziedziczenia. Po nim zmarły jego syn W. K. (1) w dniu 20 czerwca 2015r., pozostawiając dwoje dzieci: M. K. i K. K. (1), a jego żona E. K. zmarła przed nim bo dnia 23 kwietnia 2013r.

Zmarły W. K. (1) (syn P. i A.) nie posiadał dzieci pozamałżeńskich jak też przysposobionych. Żaden ze spadkobierców w chwili śmierci spadkodawcy nie był małoletni ani ubezwłasnowolniony.

dowód:

- odpis skróconego aktu małżeństwa USC w K. z dnia 06.06.2017r. (k. 15)

- odpis skróconego aktu małżeństwa USC w M. z dnia 21.11.2016r. (k. 16)

- odpis skróconego aktu małżeństwa USC w M. z dnia 02.06.2017r.(k. 17)

- odpis skróconego aktu urodzenia USC w K. z dnia 06.06.2017r. (k. 18)

- odpis skróconego aktu urodzenia USC w S. z dnia 06.06.2017r. (k. 19)

- odpis skróconego aktu zgonu USC w B. z dnia 22.06.2015r. (k. 20)

- odpis skróconego aktu zgonu USC w B. z dnia 06.06.2015r. (k. 21)

- odpis skróconego aktu małżeństwa USC w M. z dnia 06.06.2017r.(k. 22)

- odpis skróconego aktu urodzenia USC w Z. nr (...) z dnia 12.03.2015r. (k. 23)

-odpis skróconego aktu urodzenia USC w Z. z dnia 06.06.2017r. (k. 24)

- zapewnienie spadkowe uczestnika A. K. (k. 53)

- zapewnienie spadkowe uczestnika T. K. (1) (k. 54)

- zapewnienie spadkowe uczestnika T. S. (k. 54)

- zapewnienie spadkowe wnioskodawcy M. K. (k. 54)

- zapewnienie spadkowe uczestnika K. K. (1) (k. 54)

Spadkodawca nie postawił testamentu.

W skład spadku po W. K. (1) wchodzi udział w gospodarstwo rolnym, położonym w P., które w dacie otwarcia spadku obejmowało grunty rolne o łącznej powierzchni powyżej 4 hektarów. Żona spadkodawcy W. K. (2) była pracownikiem piekarni, nie kończyła szkół rolniczych. Spadkodawca nie pracował, miał rentę. W gospodarstwie rolnym spadkodawcy pracowała wspólnie ze spadkodawcą W. K. (1) i z dziećmi. Na działce siedliskowej stał dom i budynek gospodarczy oraz stodoła. Za domem znajdował się grunt, który małżonkowie uprawiali. W gospodarstwie tym uprawiane były ziemniaki, siali zboże, mieli krowę, kury, świnie oraz konia, dla potrzeb rodziny. Dzieci pomagały rodzicom w pracach związanych z pracą w gospodarstwie rolnym. Wszyscy pracowali wspólnie przy sadzeniu ziemniaków, wykopkach czy żniwach, Podczas żniw wiązali snopki, a podczas sianokosów przewracali siano. Córka T. S. pomagała matce w domu. Chłopcy pomagali przy cięższych pracach takich jak wywóz obornika. Spadkodawcy posiadali ogródek warzywny na własne potrzeby. Prace te dzieci spadkodawcy wykonywały od najmłodszych lat aż do czasu opuszczenia domu, kiedy to założyli rodziny i przeprowadzili się na swoje. Spadkodawczyni oddawała mleko do mleczarni.

dowód:

- zeznania uczestnika T. K. (1)(k. 142)
- zeznania uczestnika T. S. (k. 142- 143)
- zeznania świadka R. K. (k. 75-76)
- zeznania świadka A. J. (k. 76-77)
- zeznania świadka T. K. (2) (k. 93)
- zeznania świadka E. M. (k. 93-94)
- zeznania wnioskodawcy M. K. (k. 141-142)
- zeznania uczestniczki K. K. (1) (k. 142)
- zeznania uczestnika T. K. (1) (k. 142)
- zeznania uczestniczki T. S. (k. 142-143)
- akta emerytalne ZUS W. K. (2)
- akta rentowe W. K. (1) (...)

Dokonując oceny przedstawionego w sprawie materiału dowodowego Sąd uznał go w zakresie poczynionych wyżej ustaleń w całości za wiarygodny i niebudzący zastrzeżeń.

Oceniając dowody z przesłuchania wnioskodawcy i uczestników postępowania oraz zeznań zawnioskowanych świadków na okoliczność istnienia gospodarstwa rolnego oraz posiadania kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, pracy w gospodarstwie rolnym spadkodawcy przez żonę spadkodawcy i jego dzieci, Sąd miał na uwadze fakt, iż zeznania dotyczyły odległych w czasie zdarzeń, a to sprzed 1995r. wobec powyższego trudno wymagać od członków rodziny, czy świadków aby mieli w pamięci identyczne fakty dotyczące okoliczności mających znaczenie dla ustalenia kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstwa rolnego po W. K. (1).

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z przepisem art. 11 ustawy z 23 kwietnia 1964r. Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 94 z 1964r.) do spraw spadkowych stosuje się prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

W myśl art. 922 ustawy Kodeks cywilny – k.c. z 23 kwietnia 1964 r. - k.c. (Dz.U. Nr 16, poz. 93 z 1964r., prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi niniejszej (§1); nie należą do spadku prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą, jak również prawa, które z chwilą jego śmierci przechodzą na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami (§2); do długów spadkowych należą także koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku, koszty postępowania spadkowego, obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachowek oraz obowiązek wykonania zapisów i poleceń, jak również inne obowiązki przewidziane w przepisach księgi niniejszej (§3).

Spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy, a spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku (art. 924, 925 k.c.). Z kolei zgodnie z art. 926 k.c., powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu (§ 1); dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą (§ 2); z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, dziedziczenie ustawowe co do części spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał do tej części spadkobiercy albo gdy którakolwiek z kilku osób, które powołał do całości spadku, nie chce lub nie może być spadkobiercą (§ 3).

Zgodnie z art. 931 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Z ustaleń faktycznych poczynionych w niniejszej sprawie wynika, iż w chwili śmierci spadkodawca W. K. (1) był w związku małżeńskim z W. K. (2) oraz pozostawiła po sobie czwórkę żyjących dzieci.

Zgodnie z art. 1015 § 1 k.c. w zw. z art. 640 § 1 k.p.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania, a oświadczenia te można złożyć przed notariuszem lub w sądzie rejonowym. Wedle natomiast art. 1015 § 2 k.c. brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże, gdy spadkobiercą jest osoba nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

W toku postępowania ustalono, że żaden ze spadkobierców ustawowych nie składał oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku po W. K. (1). Żaden z nich nie był małoletni ani ubezwłasnowolniony (nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych).

Wobec powyższego Sąd stwierdził, że spadek po **W. K. (1)** zmarłym dnia 25 maja 1995r. na podstawie ustawy nabyli wprost jej żona W. K. (1) w 4/16 częściach oraz dzieci: T. S. zd. K., T. K. (1), A. K., W. K. (1) po 3/16 częściach.

Odmienne natomiast przedstawia się kwestia dziedziczenia wchodzącego w skład spadku po W. K. (1) udziału w gospodarstwie rolnym. W dacie otwarcia spadku po nim obowiązywały przepisy regulujące w sposób szczególny zasady dziedziczenia gospodarstw rolnych. W tym miejscu należy przywołać wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 31 stycznia 2001r. (sygn. akt P. 4/99.), opublikowanego w Dzienniku Ustaw z 14 lutego 2001r., Nr 11, poz. 91, w którym orzeczono, że:

„Art. 1058 Kodeksu cywilnego

a) w brzmieniu ogłoszonym dnia 18 maja 1964 r. (Dz. U. Nr 16, poz. 93)

i w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321)

- nie jest niezgodny z art. 32 ust. 1 i 2 i art. 64 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

- jest zgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

b)w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321)

nie jest niezgodny z art. 37 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175 i z 1998 r. Nr 147, poz. 962).

2.Art. 1059 Kodeksu cywilnego

a)w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 26 października 1971 r. zmieniającą ustawę Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 27, poz. 252)

i w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321)

- jest zgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w którym odnosi się do spadków otwartych przed dniem ogłoszenia niniejszego wyroku w Dzienniku Ustaw,

- jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w którym odnosi się do spadków otwartych od tego dnia;

b)w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 26 października 1971 r. zmieniającą ustawę Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 27, poz. 252)

nie jest niezgodny z art. 32 ust. 1 i 2 i art. 64 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

c)w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321)

nie jest niezgodny z art. 32 ust. 1, art. 37 i art. 64 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175 i z 1998 r. Nr 147, poz. 962).

3.Art. 1060 Kodeksu cywilnego w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321)

- nie jest niezgodny z art. 32 ust. 1, art. 37 i art. 64 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175 i z 1998 r. Nr 147, poz. 962),

- jest zgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w którym odnosi się do spadków otwartych przed dniem ogłoszenia niniejszego wyroku w Dzienniku Ustaw,

- jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w którym odnosi się do spadków otwartych od tego dnia (...).

13.Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1990 r. w sprawie warunków dziedziczenia ustawowego gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 89, poz. 519)

- nie jest niezgodne z art. 32 ust. 1, art. 37 i art. 64 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175 i z 1998 r. Nr 147, poz. 962),

- jest zgodne z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w którym odnosi się do spadków otwartych przed dniem ogłoszenia niniejszego wyroku w Dzienniku Ustaw,

- jest niezgodne z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w którym odnosi się do spadków otwartych od tego dnia (...).”

Mając na uwadze orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, Sąd dla ustalenia kręgu spadkobierców ustawowych zastosował przepisy art. 1058 i następne Kodeksu cywilnego w brzmieniu obowiązującym w dacie śmierci W. K. (1) tj., w dniu 25 maja 1995r.

W chwili śmierci W. K. (1) obowiązywało brzmienie art. 1059 § 1 i 2 k.c. (nadane art. 1 pkt 113 ustawy z dnia 28 lipca 1990r. zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990r. - Dz.U.1990.55.321), stanowiące, że spadkobiercy dziedziczą z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku:

- 1) stale pracują bezpośrednio przy produkcji rolnej albo
- 2) mają przygotowanie zawodowe do prowadzenia produkcji rolnej, albo
- 3) są małoletni bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół, albo
- 4) są trwale niezdolni do pracy.

Przepisy art. 1059 k.c. stosowało się odpowiednio do dziedziczenia z ustawy przez małżonka spadkodawcy, i dzieci spadkodawcy.

Definicja gospodarstwa rolnego i uszczegółowienie kwalifikacji do dziedziczenia gospodarstwa rolnego w dacie śmierci W. K. (1) wynikało z wydanego na podstawie art. 1064 k.c. Rozporządzenia Rady Ministrów z 28 listopada 1964r. (Dz.U. 1983.19.86.). I tak za gospodarstwo rolne nie uważało się nieruchomości rolnej należącej do tej samej osoby lub osób, jeżeli ich łączny obszar nie przekraczał 1 ha użytków rolnych.

Za gospodarstwo rolne uważane były wszystkie należące do tej samej osoby (osób) nieruchomości rolne, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą wraz z budynkami, urządzeniami, inwentarzem żywym i martwym, zapasami oraz prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Do gospodarstwa rolnego zaliczało się również lasy i grunty leśne oraz nieużytki należące do właściciela nieruchomości określonych w ust. 1, jeżeli stanowią lub mogą stanowić z tymi nieruchomościami zorganizowaną całość gospodarczą. Za kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego uważa się ukończenie szkoły rolniczej, przysposobienia rolniczego lub uzyskanie tytułu kwalifikacyjnego w zawodach rolniczych. W efekcie, warunki limitujące dziedziczenie gospodarstw rolnych przez spadkobierców ustawowych wynikające z art. 1059 k.c. winny współcześnie podlegać interpretacji liberalnej (rozszerzającej), w dążeniu do zachowania w stopniu możliwym do osiągnięcia priorytetowych wartości w postaci sprawiedliwości społecznej i równości wobec prawa. Ich wykładnia w zmienionych warunkach ustrojowych nie może prowadzić do realizacji zdezaktualizowanych już zadań dawanej ustawodawcy (por: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002r., sygn. akt III CKN 135/01, opubl. Lex nr 57229, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2005, sygn. akt III CK 597/ 04, opubl. Lex nr 602263).

W judykaturze, jeszcze przed opublikowaniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001r., w związku ze zmianami społeczno - gospodarczymi, odstępowano sukcesywnie od zbyt rygorystycznej wykładni art. 1059 k.c. Ta pierwsza nie była usprawiedliwiona już z tego względu, że przepisy ograniczające uprawnienia spadkobierców, jako odstępujące od ogólnych zasad dziedziczenia, powinny być wykładane zgodnie z ich celem, a mianowicie dziedziczyć gospodarstwa rolne miały osoby zdolne do kontynuowania gospodarowania i unowocześniania gospodarstwa rodzinnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002 sygn. akt III CKN 135/01, opubl. Lex nr 57229).

Zgodnie z treścią art. 1059 k.c. w brzmieniu obowiązującym w chwili śmierci spadkodawcy, spadkobiercy dziedziczą z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku:

- stale pracują bezpośrednio przy produkcji rolnej albo
- mają przygotowanie zawodowe do prowadzenia produkcji rolnej, albo
- są małoletni bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół, albo
- są trwale niezdolni do pracy.

Przesłanka „stałej pracy bezpośrednio przy produkcji rolnej” - o której mowa w art. 1059 pkt 1 k.c. - rozumiana jest aktualnie szeroko. Praca ta nie musi być ani jedynym, ani głównym źródłem utrzymania spadkobiercy, wystarczy aby związana była ona z ziemią jako podstawowym środkiem produkcji i zadaniami wytwórczymi konkretnego gospodarstwa rolnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego Z dnia 1 lutego 2000 r., sygn. akt III CKN 575/98, opubl. Lex nr 52770). Kwalifikacja ta nie jest uzależniona od upływu konkretnego okresu wykonywania pracy oraz od uzyskiwania wymiernych efektów ekonomicznych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2010 r., sygn. akt II CSK 37/10, nie publ.). Może być to także praca wykonywana na terenie obejścia bądź w gospodarstwie domowym, jeśli jeden z domowników, w ramach rodzinnego podziału czynności, taką pracę wykonuje, a inni koncentrują się na pracy ściśle związanej z produkcją rolną (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 1997 r., sygn. akt I CKN 312/97, Lex nr 1227409, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2005, sygn. akt III CK 597/04, opubl. Lex nr 602263). W przepisie tym chodzi bowiem o przesłankę uznania, że spadkobierca ma umiejętności i doświadczenie potrzebne do prowadzenia gospodarstwa rolnego, które mógł nabyć między innymi w toku praktycznego wykonywania prac w gospodarstwie rolnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1998r. sygn. akt II CKN 320/97, nie publ, postanowienie Sądu Najwyższego Z dnia 4 października 2002 r., sygn. akt III CKN 135/ 01, opubl. Lex nr 57229). Ostatecznie, w ramach prokonstytucyjnej wykładni, uznano, że analizowana przesłanka jest spełniona także wtedy, gdy spadkobierca prac w obejściu nie wykonywał na bieżąco, ale sezonowo, jedynie gdy zachodziła taka potrzeba gospodarcza, np. w okresie spiętrzonych prac polowych takich jak: wykopki, żniwa, omłoty (postanowienie Sądu Najwyższego Z dnia 2 czerwca 2005, sygn. akt III CK 597/04, opubl. Lex nr 602263, postanowienie Sądu Najwyższego Z dnia 12 grudnia 2013 r., sygn. akt V CSK 41/13, opubl. Lex nr 1421821, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 1997 r., sygn. akt I CKN 312/97, opubl. Lex nr 1227409).

Za ugruntowany w orzecznictwie sądowym uznać można także pogląd, iż „stałą pracę bezpośrednio przy produkcji rolnej” świadczyć mogą osoby małoletnie poniżej 18 roku życia. Przepisy Kodeksu cywilnego nie określają bowiem ani dolnej granicy wieku małoletniego, od osiągnięcia której praca w gospodarstwie rolnym czyniłaby zadość wymaganiom art. 1059 k.c., ani rozmiaru tej pracy. W ramach uzasadnienia powyższego poglądu wskazuje się, iż – zgodnie z art. 91 § 2 k.r.i.o. w zw. z art. 87 k.r.i.o. - dziecko, które pozostaje na utrzymaniu rodziców i mieszka u nich, jest obowiązane pomagać im we wspólnym gospodarstwie (w tym gospodarstwie rolnym). Również, jak stanowi przepis art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 1990 r. o wliczaniu okresów pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym do pracowniczego stażu pracy (Dz.U. 54, poz. 310), do pracowniczego stażu pracy wlicza się m.in. przypadający przed dniem 1 stycznia 1983r. okres pracy po ukończeniu 16 roku życia w gospodarstwie rolnym rodziców.

Z tego też względu w uchwale z dnia 28 czerwca 1989r. Sąd Najwyższy skonstatował, iż pracę małoletniego w gospodarstwie rolnym uznać można za prawnie doniosłą w rozumieniu art. 1059k.c., gdy małoletni ukończył szkołę podstawową i ma co najmniej 15 lat (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 1989 r., sygn. akt III CZP 65/89, opubl. OSNC 1990/7-8/90).

Akcentuje się jednocześnie, iż zakres i charakter pracę małoletnich nie może być oceniane tą samą miarą, co praca osób dorosłych. Oczywiście jest bowiem, że wypełniając obowiązek szkolny, dzieci nie mogą poświęcać na pracę w gospodarstwie rolnym tyle samo czasu, a i zakres wykonywanych przez nie prac nie może być taki sam. Niewątpliwie jednak małoletnie dzieci bądź wnuki spadkodawcy nie mogą być eliminowane z dziedziczenia gospodarstwa rolnego tylko dlatego, że w dacie otwarcia spadku pobierały naukę w szkole z internatem lub wymagającą codziennego dojazdu do szkoły, takiego ograniczenia bowiem w przepisach regulujących dziedziczenie gospodarstw ustawodawca nie wprowadził (por. postanawianie Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2010 r., sygn. akt II CSK 37/10, nie publ.).

Kolejną, przewidzianą w art. 1059 pkt 2 k.c., przesłanką warunkującą dziedziczenie gospodarstwa rolnego, jest posiadanie w chwili otwarcia spadku „przygotowania zawodowego do prowadzenia produkcji rolnej”.

Jak już wyżej zasygnalizowano, definicja legalna powyższego pojęcia zawarta została § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1990r. w sprawie warunków dziedziczenia ustawowego gospodarstw rolnych, zgodnie z którym, spadkobierca ma przygotowanie zawodowe do prowadzenia produkcji rolnej, uprawniające do dziedziczenia z ustawy gospodarstwa rolnego, jeżeli:

1. ukończył zasadniczą lub średnią szkołę rolniczą albo szkołę ekonomiczną o specjalności przydatnej do prowadzenia produkcji rolnej; pobieranie nauki zawodu lub uczęszczanie do szkoły, w tym do szkoły wyższej, uprawnia spadkobiercę do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, jeżeli nie miał stałego zatrudnienia lub innego stałego źródła dochodów (§ 2).
2. ukończył szkołę wyższą o kierunku rolniczym lub ekonomicznym, jeżeli kierunek ukończonych studiów daje przygotowanie do prowadzenia produkcji rolnej,
3. uzyskał przygotowanie zawodowe do pracy w rolnictwie w drodze doskonalenia zawodowego prowadzonego przez uprawnione do tego zakłady pracy, jednostki organizacyjne i inne osoby prawne lub fizyczne,
4. wykaże się stałą pracą w gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej przez okres co najmniej roku.

W sprawie niniejszej, jak wynika z poczynionych ustaleń, istotne znaczenia miała ostatnia z wymienionych przesłanek (§ 1 pkt 4), w postaci „stałej pracy w gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej przez okres co najmniej roku”. Zgodnie z powszechnie przyjętą wykładnią omawianego przepisu, chodzi w nim o roczną pracę w jakimkolwiek gospodarstwie rolnym i w jakimkolwiek dowolnym okresie (np. w młodości) przed otwarciem spadku, choćby uprawniony w chwili śmierci spadkodawcy nie pracował już żadnym gospodarstwie rolnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 14 listopada 1996 r., sygn. akt I CRN 95/96, nie publ.). Mało tego, w orzecznictwie przyjęto, iż jest rzeczą obojętną, czy praca ta była wykonywana w gospodarstwie spadkowym oraz, czy gospodarstwo, w jakim była wykonywana, odpowiada ustawowej definicji gospodarstwa rolnego (art. 55' k.c.) i jaki był jego areal (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1998 r., sygn. akt III CKN 320/97, opubl. Lex nr 50519, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 1984 r., sygn. akt III CZP 9/84, opubl. OSNC 1984/10/174).

Szeroko i frontalnie do zagadnienia tego odniósł się Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 4 października 2002r., wyjaśniając, iż spadkobierca urodzony i wychowany w rodzinnym gospodarstwie rolnym, wykonujący w nim przez wiele lat wraz z pozostałymi członkami rodziny prace przy produkcji rolnej i w obejściu gospodarskim, ma umiejętności praktyczne potrzebne do prowadzenia gospodarstwa rolnego i na mocy wskazanych wyżej przepisów, posiada kwalifikacje do dziedziczenia takiego gospodarstwa także wówczas, gdy pracował również poza rolnictwem, wyprowadził się z gospodarstwa i w chwili otwarcia spadku nie pracował już w żadnym gospodarstwie rolnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002r., sygn. akt III CKN 135/01, opubl. Lex nr 57229).

W kontekście przedstawionych uwag, dokonując prawnomaterialnej oceny spełniania przez spadkobierców W. K. (1) przesłanek z art. 1059 k.c., stwierdzić należy, iż wszyscy oni legitymują się kwalifikacjami wymaganymi do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

W pierwszej kolejności, co nie budzi kwestii, dostrzec należy, iż dzieci spadkodawcy w tym uczestnicy niniejszego postępowania w chwili otwarcia spadku, zamieszkiwali w spadkowym gospodarstwie rolnym oraz - od najmłodszych lat - wykonywali w nim prace bezpośrednio związane z produkcją rolną - uczestniczyli w wykopkach, sianokosach, zajmowali się inwentarzem. W tym stanie rzeczy, uznać należało, iż dzieci spadkodawcy nie tylko jego żona spełnili przesłankę „stałej pracy w gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej”, o której mowa w art. 1059 pkt 1 k.p.c.

Zdaniem Sądu, wbrew twierdzeniom i oczekiwaniom uczestników, również żona spadkodawcy - W. K. (2) zachowała uprawnienia do dziedziczenia gospodarstwa rolnego. Co prawda, jak wynika z poczynionych ustaleń, żona spadkodawcy pracowała dodatkowo w piekarni i nie ukończyła szkoły ani kursów rolniczych, - co pozbawiałoby ją kwalifikacji z art. 1059 pkt 1 k.c. jednak w ocenie sądu spełnia przesłankę „stałej pracy w gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej”, o której mowa w art. 1059 pkt 1 k.p.c.

Rozwijając tę myśl zauważyć trzeba, iż dzieci spadkodawcy urodzili się i wychowali w rodzinnym gospodarstwie rolnym i w tym czasie — przynajmniej od 15 roku życia do ukończenia szkoły średniej w wieku lat 18 - uczestniczyli aktywnie w prowadzeniu tegoż gospodarstwa, pomagając przy żniwach, wykopkach, inwentarzu oraz wykonując polecenia rodziców, zgodnie z rodzinnym podziałem czynności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2004r., sygn. akt III CKN 135/01, opubl. Lex nr 57229).

W tym miejscu dodać należy, iż powyższy wniosek - oraz kwalifikacja prawna aktywności żony spadkodawcy i ich dzieci- znajduje wsparcie w zasadach doświadczenia życiowego, które uczy, iż w warunkach wiejskich, w dobie rolnictwa niezmechanizowanego, dzieci powszechnie uczestniczyły w pracach polowych, dzieląc z rodzicami — na miarę własnych sił - trud prowadzenia gospodarstwa rolnego. Dotoczyło to tym bardziej małych, rodzinnych gospodarstw rolnych, do których niewątpliwie zaliczało się gospodarstwo spadkowe (4,2224 ha).

W efekcie, uwzględniając przedstawione wyżej ustalenia oraz rozważania prawne, jak również wymóg prokonstytucyjnej (liberalnej) interpretacji nieobowiązującego już art. 1059 k.c., Sąd doszedł do przekonania, iż zarówno żona spadkodawcy W. W. (3) K. jak i jego dzieci spełnili przesłankę dziedziczenia gospodarstwa rolnego, o której mowa w art. 1059 k.c. w zw. z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1990r. w sprawie warunków dziedziczenia ustawowego gospodarstw rolnych.

W tym stanie rzeczy rzeczono na podstawie powołanych przepisów orzeczono jak w punkcie 1 sentencji postanowienia.

Żona spadkodawcy W. K. (2) zmarła po swoim mężu dnia 15 czerwca 2011r., będąc wdową i pozostawiając czwórkę dzieci. Sporządziła testament notarialny w dniu 14 marca 2002r. Rep A nr 861/2002 przed notariuszem K. M. (2), który został otwarty i ogłoszony w Sądzie Rejonowym w Zawierciu w dniu 17 października 2017r. W. K. (2) do całego spadku, jako jedynych spadkobierców po połowie powołała syna W. K. (1) i synową E. K.. W paragrafie drugim testamentu spadkodawczyni tytułem zapisu zobowiązała W. K. (1) i E. K. do ustanowienia dożywotniego bezpłatnego użytkownika ¼ części nieruchomości położonej w P. przy ul. 21 stycznia 337, którego wykonanie będzie ograniczać się do dwóch izb w budynku piętrowym położonym na parterem na rzecz syna A. K. syna W. i W., urodzonego (...), zamieszkałego tamże i wykonania tego zapisu w terminie jednego roku licząc od dnia otwarcia spadku.

Zgodnie natomiast z art. 941 k.c. rozrzucić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament, może on także może być sporządzony w formie aktu notarialnego (art. 950 k.c.), jaki w formie pisemnej. Przy czym, stosownie do treści przepisu art. 949 § 1 i § 2 k.c. spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą. Jednakże brak daty nie pociąga za sobą nieważności testamentu własnoręcznego, jeżeli nie wywołuje wątpliwości co do zdolności spadkodawcy do sporządzenia testamentu, co do treści testamentu lub co do wzajemnego stosunku kilku testamentów. Z kolei testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli; pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści oraz pod wpływem groźby (art. 945. § 1 k.c.).

W ocenie sądu testament spadkodawczyni W. K. (2) jest ważny, nie był kwestionowany przez żadną przez stron w związku z czym sąd stwierdził, że spadek W. K. (2) zd. J. (córcie A. i W.), zmarłej dnia 15 czerwca 2011r. w P., ostatnio stale zamieszkałej w P., na podstawie testamentu notarialnego z dnia 14 marca 2002r. Rep A nr 861/2002 sporządzonego przed notariuszem K. M. (1) w Kancelarii Notarialnej w S., otwartym i ogłoszonym w Sądzie

Rejonowym w Zawierciu w dniu 17 października 2017r. nabyli jej syn W. K. (1) i synowa E. K. zd. S. (córkę E. i S.) po 1/2 części każde z nich.

Spadkodawczyni w testamencie sporządziła zapis zwykły na rzecz syna A. K., który jest rozrządzeniem testamentowym, w wyniku którego po otwarciu spadku powstaje skuteczny inter partes stosunek zobowiązaniowy, którego przymusowa realizacja może być dochodzona w postępowaniu procesowym. Będzie to odrębne postępowanie, ponieważ sąd nie rozstrzyga problemu zapisu zwykłego – w przeciwieństwie do zapisu windykacyjnego – w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku. W opisaney sytuacji właściwą drogą dla uskutecznienia woli spadkodawczyni będzie droga postępowania cywilnego lub zawarcie umowy notarialnej, w której spadkobiercy dokonają czynności, zgodnie z wolą spadkodawczyni wyrażoną w testamencie. Wykonanie zapisu w tej sytuacji pozostaje obowiązkiem poszczególnych spadkobierców. Rodzą się pomiędzy nimi stosunki zobowiązaniowe polegające na powstaniu wzajemnych roszczeń o dokonania przedmiotu zapisu na rzecz poszczególnej osoby.

Żaden z pozostałych spadkodawców nie sporządził testamentu poza W. K. (2).

Jak wykazało postępowanie dnia 23 kwietnia 2013r. w B. zmarła E. K., która w chwili śmierci postawała w związku małżeńskim z W. K. (1) (synem W. i W.) i posiadała dwoje dzieci: M. K. urodzonego dnia (...) i córkę K. K. (1) urodzoną dnia (...) Zmarła nie pozostawiła testamentu w związku z czym sąd stwierdził, iż spadek po E. K. zd. S. (córce E. i S.), zmarłej dnia 23 kwietnia 2013r. w B., ostatnio stale zamieszkałej w P., na podstawie ustawy nabyli: mąż W. K. (1), syn M. K., córka K. K. (1) po 1/3 część każda z tych osób, z tym że nabycie spadku nastąpiło z dobrodziejstwem inwentarza, albowiem w chwili otwarcia spadku jej syn był małoletni.

Również na podstawie złożonego wniosku i po przeprowadzonym postępowaniu dowodowym sąd stwierdził że spadek po W. K. (1) (synu W. i W.), zmarłym dnia 20 czerwca 2015r. w B., ostatnio stale zamieszkałym w P., na podstawie ustawy nabyły jego dzieci: M. K. i K. K. (1) po 1/2 części każda z tych osób, o czym orzeczono w punktach 2, 3 i 4 sentencji postanowienia.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. W niniejszej sprawie brak było podstaw do odstąpienia od ogólnej zasady ponoszenia kosztów w postępowaniu nieprocesowym, które to stanowiła opłata stała od wniosku w kwocie 50,00 zł. Uczestnicy postępowania nie podejmowali czynności generujących dodatkowe koszty postępowania, nie wnioskowali jakichkolwiek dowodów generujących koszty postępowania. Żaden nie postępował niesumienne lub oczywiście niewłaściwie, czy w taki sposób, aby wydłużyć postępowanie (art. 520 § 2 i 3 k.p.c.). Wnioskodawca jako zainteresowany rozstrzygnięciem w sprawie, zainicjował postępowanie i jego obciąża opłata od wniosku oraz opłaty za uzyskanie odpisów skróconych aktów stanu cywilnego.